

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum intellectus creatus possit simul plura intelligere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

essentiam diuinam, sed quamdam umbrā eius. Restat ergo quod solum primum medium erit in illa visione, scilicet lumen gloriæ, quo intellectus perficietur ad uidendum essentiam diuinam, de quo in psal 35. In lumine tuo uidebimus lumen. Hoc autem lumen non est necessarium ad hoc quod faciat intelligibile in potentia esse intelligibile in actu, ad quod est nobis necessarium lumen intellectus agentis, quia ipsa diuina essentia cum sit a materia separata, est per se actu intelligibilis, sed erit necessarium tantum ad perficiendum intellectum, ad quod etiam nunc lumen intellectus agentis ualet. Prædictum autem lumen gloriæ sufficienter perficiet intellectum, ad uidendum diuinam essentiam, eo quod ipsa essentia diuina totaliter lux intelligibilis est. Vnde de lumine gloriæ ab ea in intellectu descendens facit hoc respectu diuinæ essentia in intellectu, quod facit respectu aliorum intelligibilium, quæ non sunt lux tantum, sed species rei intellectæ simul & lumen: sicut si lux sensibilis per se existeret, ad eius uisionem sufficeret lumen oculum perficiens sine aliqua similitudine.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod aliquid dicitur determinatum dupliciter. Primo ratione limitationis. Alio modo ratione distinctionis. Essentia autem diuina non est quæ determinatur primo modo, sed secundo modo, quia forma non limitatur nisi ex hoc quod in alio recipitur, cui materia commentatur. In essentia autem diuina non est aliquid in alio receptum, eo quod esse eius est ipsa diuina natura subsistens, quod in d nulla realia contingit. Nam qualibet res alia habet esse receptum & sic limitatum: & id est quod essentia diuina ab omnibus distinguitur per hoc, quod est in alio non recipi: sicut si esset aliqua albedo existens non in subiecto, ex hoc ipso distingueretur a qualibet albedine in subiecto existente, quamuis in rōne albedinis non esset recepta, & sic neclimitata. Patet ergo quod essentia diuina non est quæ generale in essendo, cum sit ab omnibus alia distincta, sed solum in causando, quia id quod est per se, est eorum que per se non sunt. Vnde esse per se subsistens est causa omnis esse in alio recepti: & ita essentia diuina est intelligibile, quod potest determinare intellectum.

AD SECVNDVM dicendum, quod intellectus creatus sit actus ad uidendum diuinā essentia p lumen gloriæ & hoc sufficit, ut dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod illud lumen gloriæ quāuis & ab essentia diuina, & ab intellectu sit differens per essentiam, non tamen facit mediatam uisionem, ut ex dictis patet.

AD QVARTVM dicendum, quod uisibilia non sunt lux tantum, & id eo oportet ad hoc quod uisus determinetur ad ea, quod non solum sit ibi lumen, sed et species rei uisæ. Essentia aut diuina est pure lux, & id non requirit aliquam aliam speciem quā ipsam lumen ut uideatur, sicut ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Utrum intellectus creatus possit simul plura intelligere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod intellectus creatus possit simul plura intelligere. Potentia enim sensitua cum sit materialis, est in se magis contracta quā intellectiua: sed sensus potest simul plura sentire, sicut sensus communis simul sentit album & dulce, dum eorū differentiam cognoscit: ergo intellectus multo fortius potest simul plura intelligere.

A ¶ 2 Præ. Plura intelligibilia possunt simul cognosci, in quantum sunt unum: sed omnia intelligibilia sunt unum, in quantum sunt intelligibilia. ergo omnia intelligibilia possunt simul cognosci.

¶ 3 Præ. Sicut se hēt intellectus in habitu ad intelligibile in habitu, ita se hēt intellectus in actu ad intelligibile in actu: sed intellectus in habitu simul plura intelligibilia cognoscit in habitu. ergo intellectus in actu simul plura intelligit in actu.

B ¶ 4 Præ. Ad cognitionem intellectus sufficit spēs rei intelligibilis in intellectu existēs: sed species intelligibiles non se impediunt, quin simul sint in intellectu, cum non sint contrariæ: ergo sunt a materia separata: ergo intellectus non impeditur quin possit simul plura intelligere.

¶ 5 Præ. Capacitas intellectus est maior quā cuiuscūque corporis: sed aliquod corpus est, in quo simul possunt plures species etiam contrariorum fieri, sicut patet quod in uno puncto aeris, in quo se intersecant due linee directæ a duobus uisibilibus ad duos uidentes, est species utriusque uisibilis. ergo multo fortius plures species actu possunt simul esse in intellectu, & ita intellectus potest simul plura intelligere.

SED CONTRA est, quod dicit Philosophus in 2. Topic. Contingit plura scire, intelligere uero unum solum.

C RESPON. Dicendum, quod intellectus dupliciter aliquid intelligit, scilicet primo, & ex consequenti. Ex consequenti quidem contingit plura simul intelligere, in quantum habent ordinem ad unū intelligibile primum, & hoc contingit dupliciter. Vno modo, ex unitate eius quo intelligitur, sicut quā plura intelligibilia per unam spēm intelliguntur, sicut intellectus diuinus omnia simul uidet per unam essentiam suam, & eodem modo intellectus creatus uidens essentiam diuinam potest simul omnia uidere que per essentiam diuinam uidentur. Alio modo, ex unitate eius quo intelligitur, scilicet quando plura intelliguntur ut unam, totū enim unum est primo intellectum, & illa plura sunt intellecta ex consequenti in illo, sicut cum intellectus intelligit lineam, simul intelligit partes lineæ, ut dicitur in 3. de anima. Et similiter eum intelligit propositionem, intelligit simul subiectum & prædicatum, & cum intelligit similitudinem, uel differentiam aliquorum, simul intelligit ea quorum est similitudo, uel differentia: sed quod intellectus simul intelligat plura intelligibilia primo, & principaliter, est impossibile. Cuius ratio est, quia intellectus per actum est omnino, & perfecte, res intellecta, ut dicitur in 3. de anima. Quod quidem intelligendum est non quod essentia intellectus fiat res intellecta, uel species eius, sed quia complete informatur per speciem rei intellectæ, dum eā actu intelligit. Vnde intellectum simul plura actu intelligere primo idem est, ac si res una simul esset plura. In rebus n. materialibus uidemus quod una res numero non potest esse simul plura in actu, sed plura in potentia, uel secundum dispositionem potest esse unum & idem. Idem n. aer est simul potentia aqua & ignis, & possunt etiam simul dispositiones ad utrumque quantum ad aliquid in esse eodem, sicut si aer ex una parte calefieret, & ex alia inspissaret: sed quod aer simul actu sit ignis & aqua, est impossibile, & similiter est quod aliquid sit simul actu lapis, & ferrū, que non uidentur contrariæ, sed disparata. Intellectus aut ex ipsa rōne suæ potentie est simul potentia oīa intelligibilia, sicut & sensus omnia sensibilis.

Quodlibet. S. Tho. F 4 Po.

D. 46.

D. 46.

ar. 16. & ar. 23. ad 4. & 11. q. 14. ar. 7. l. 1. p. 416. ar. 10. a.

Tex. 63.

Tex. 66.

11. ar. 10. q. 14. ar. 7. l. 1. p. 416. a.

Potentia autem sensitiva per similitudines sensibiliu reducitur in actum dupliciter. Vno modo, incomplete per modum dispositionis, quando species sensibiles sunt in ea ut dispositiones, quod appellat Avicenna, esse ut in thesauro. Alio modo, perfecte, quando species sensibiles actu informant potentiam sensitivam, & hoc vocat Avicenna apprehensionem sensus, distinguens potentias sensitivas apprehendentes ab illis, in quibus sunt forme sensibiles, ut in thesauro, & similiter in intellectu in habitu sunt similitudines intelligibilia ut dispositiones: sed quando sunt actu intellecta, sunt in eo ut forme perfectiores, & tunc intellectus fit omnino res intellecta, & hoc contingit per intentionem quae coniungit intellectum intelligibili, & sensum sensibili, ut dicit Aug. Vnde patet quod sicut una res materialis non potest esse simul plura actu, ita unus intellectus non potest simul plura intelligere. Nec potest dici, quod intellectus informetur perfecte simul pluribus speciebus intelligibilibus, sicut unum corpus simul informatur figura & colore, quia figura & color non sunt forme unius generis, nec in eodem ordine accipiuntur, quia non ordinantur ad perficiendum in esse unius rationis, sed omnes forme intelligibiles in quantum huiusmodi, sunt unius generis, & in eodem ordine se habent ad intellectum, in quantum perficiunt intellectum in hoc quod est esse intellectum in actu. Vnde plures species intelligibiles se habent sicut figurae plures, vel plures colores, qui simul in actu in eodem esse non possunt secundum idem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod similiter dicendum est de potentia sensitiva. i. quod non potest plura simul sentire, sed ex consequenti, in quantum plura accipiuntur ut unum: sicut plura sensibilia uniuertur in vna differentia, & plura sensibilia quae sunt partes uniuertur in vno toto. Vnde quando sentitur totum, sentiuntur simul plures partes ex consequenti, & tunc intentio sensus non fertur ad aliquam partem principaliter, sed ad totum, quia si ad aliquam partem ferretur, ut ad sensibile principale, non simul sentiretur alia: & iterum sensus communis, quamuis sit vna potentia secundum essentiam, tamen aliquo modo multiplicatur secundum esse, in quantum coniungitur diuersis sensibus propriis, sicut vnum centrum coniungitur pluribus lineis. Vnde immutationes omnium sensibilia simul terminantur ad sensum communem, sicut motus qui esset per omnes lineas, posset simul terminari ad centrum, sed intellectus non multiplicatur modo praedicto in plures potentias, & ideo non est simile.

AD SECUNDVM dicendum, quod cognoscibilia quae simul cognoscuntur, oportet quod accipiantur ut cognoscibile vnum numero. Omnia autem intelligibilia, in quantum huiusmodi, sunt unum genere non numero, & ideo ratio non sequitur.

AD TERTIVM dicendum, quod iam patet ex praedictis, quod non eodem modo se habet intellectus in habitu ad intelligibilia in habitu, quae sunt in ipso ut dispositiones, & intellectus in actu ad intelligibilia in actu, quae sunt in ipso ut ultimae perfectiones.

AD QUARTVM dicendum, quod non solum prohibetur res aliqua esse plura contraria actu simul, sed et plura esse disparata, ut patet ex dictis: unde quauis forme intelligibiles in intellectu non sint contrarie, nihilominus tamen intellectus prohibetur

simul plura intelligere, ut ex dictis patet: AD QVINTVM dicendum, quod species sensibiles, quae sunt in medio deferentes, sunt ibi per modum dispositionis, & non per modum ultimae perfectionis, quia sunt ibi sicut in quodam fluxu, & ideo non est simile.

ARTICVLVS III.

Vtrum intellectus angelicus possit cognoscere singularia.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod intellectus angelicus non possit cognoscere singularia. Si enim cognoscit, aut cognoscit per speciem acquiram, aut per concretam: non per acquiram, quia vel illa esset particularis, & per consequens materialis, & ita in intellectu angeli materialis esse non posset: vel esset vniuersalis, & sic per singularia cognosci non posset: similiter nec per concretam, quia ipse concretata angelo a principio lux creationis fuit in ipso: ad cognitionem autem alicuius sufficientis species eius sit in intellectu, & ita si per speciem concretam posset aliquid particulare cognoscendum esse praesens, a principio creationis fuit illud cognoscisset, quando ad hoc erat futurum, quod non potest esse, quia cognoscere solius Dei est, illa. 41. Annuntiare quae ventura sunt in futurum, & sciens quid dicitis vos, ergo angelus singularia cognoscere non potest.

Si dicatur quod species illae concretatae faciunt cognitionem praesentium, non autem futurorum. Contra. Non potest aliqua cognitio noua fieri, nisi fiat aliqua innovatio in cognoscente. sed per hoc quod particulare, quod erat futurum, fit praesens, non fit aliqua innovatio in intellectu angelico, cum nihil recipiat a re extra, ergo si prius dum erat futurum, non cognoscebat, nec dum fit praesens, cognoscere poterit.

Si dicatur quod quauis nihil recipiat, in formam quam apud se habebat prius, applicat ad particulare quod de nouo fit. Contra. Intellectus non potest aliquid ad aliud applicare, nisi cognoscat & quod applicat, & cui applicatur, quia prius est cognoscere duo secundum se, quam comparatione unius ad alterum, ergo applicatio praedicta sequeretur cognitionem singularium, & sic non posset esse eius.

¶ 2. Prae. Si angelus cognoscit singularia, aut cognoscit vna specie, aut pluribus: sed non pluribus, quia si oporteret quod infinitas species apud se haberet, cum infinita sint particularia ad minus in potentia, similiter nec vna, quia sic intellectus angelicus acciperetur intellectui diuino, qui uno, scilicet essentia diuina, plura intelligit, ergo intellectus angelicus singularia cognoscere non potest.

Si dicatur quod non cognoscit per unam speciem omnia, sed per vnam speciem omnia indiuidua vniuersae speciei, & non alia. Contra. Illa vna species non habet magis ad vnum indiuiduum quam ad aliud: sed oportet quod per speciem intelligibilem intellectus determinetur ad determinatum cognoscibile, ergo per speciem illam non poterit cognoscere hoc particulare determinare.

SED CONTRA est, quod dicitur ad Hebr. 1. Omnes sunt administratores spiritus, &c. quod non possent esse, nisi cognoscerent singulares homines.

RESPON. Dicendum, quod angelus absque dubio singularia cognoscit. Vt autem videamus modum quo hoc possibile sit, sciendum est quod ad hoc, quod singulare aliquid cognoscatur, oportet quod in potentia cognoscitiua sit similitudo eius, in quantum particulare